

Kultur- og likestillingsdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:
Vår ref.: 24/17418-10
Saksbehandler: Rolf Hansen
Dato: 17.09.2024

Forslag om endringer i spillemiddelordningen for anlegg til idrett og fysisk aktivitet - Innspill fra Helsedirektoratet

Helsedirektoratet er en myndighetsetat med følge-med-funksjoner, rådgivningsfunksjoner, forvaltningsoppgaver og regelverksfortolkning innen blant annet folkehelseområdet. Helsedirektoratet skal ha oversikt over folkehelsen og forhold som påvirker folkehelsen. Folkehelsearbeidet skal være kunnskapsbasert og tverrsektorielt. Direktoratet skal gjøre opplysninger fra nasjonale kilder tilgjengelig som grunnlag for kommunenes og fylkeskommunenes arbeid med folkehelsen, og understøtte dette arbeidet. Spillemiddelordningen kan gjennom tildeling av midler til anlegg for fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv og egenorganisert aktivitet bidra til å fremme folkehelse og livskvalitet i befolkningen, og redusere sosial ulikhet i helse. Mangel på anlegg begrenser i dag barn og unges deltagelse i idrett og fysisk aktivitet. Samtidig som økningen i andel eldre vil utfordre en bærekraftig velferdsstat. For å planlegge en effektiv nasjonal aktivitetspolitikk er det behov for tverrsektorielt samarbeid mellom offentlig, privat og frivillig sektor. Vårt høringssvar er skrevet med dette som utgangspunkt.

I bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet 2024¹ omtales blant annet definisjoner, formål, målgrupper, bestemmelser, vilkår, krav til søknader og eksempler på anlegg som det kan søkes om tilskudd til. Det er positivt at det i høringsprosessen har vært gjennomført en bred involvering av fylkeskommuner, kommuner og organisasjoner. Helsedirektoratet mener at det er hensiktsmessig å styrke rollen til fylkeskommuner i arbeidet med spillemidler og ivareta det tverrsektorielle ansvaret for fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv og egenorganisert aktivitet.

Helsedirektoratet foreslår at det utvikles en veileder som har til hensikt å tydeliggjøre hva som skal inngå i systematisk kunnskap, behovskartlegging, anleggsbehov og bærekraftsperspektivet. Det kan også vises til sentrale prinsipper i anskaffelsesreglementet² som sier at offentlige anskaffelser skal vekte miljø og klima med minst 30%. Dette kan også gjelde ved tildeling av midler.

Videre vil det generelt være hensiktsmessig å omtale fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv og egenorganisert aktivitet i tilskuddsordningen. Spillemiddelordningen bør sees i sammenheng med folkehelseloven og plan- og bygningsloven og krav om at kommuner reduserer sosiale helseforskjeller og bruker planverket til det. En ny kunnskaps gjennomgang av sosiale ulikheter i helse og livskvalitet i Norge³ viser stor og dels økende ulikhet i helse og faktorer som påvirker helse over tid. Et av hovedmålene i spillemiddelordningen bør derfor være å

¹ [Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet 2024 \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/bestemmelser-om-tilskudd-til-anlegg-for-idrett-og-fysisk-aktivitet-2024/id2811118)

² [Anskaffelser, spørsmål – klima og miljøspørsmål 2024. \(DFØ\) \(anskaffelser.no\)](https://www.anskaffelser.no/ansaffelser/sporsmal-og-svar/klima-og-miljo)

³ [Se norsk sammendrag av rapporten her: Kunnskapsoppsummering om ulikheter i helse og livskvalitet i Norge siden 2014 – sammendrag – Helsedirektoratet](https://www.helsedirektoratet.no/publikasjoner/se-norsk-sammendrag-av-rapporten-her-kunnskapsoppsummering-om-ulikheter-i-helse-og-livskvalitet-i-norge-siden-2014-sammendrag-helsedirektoratet)

utjevne sosioøkonomiske forskjeller i fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv og egenorganisert aktivitet, der man tar hensyn til områder med levekårsutfordringer, inkludering, integrering og økonomiske barrierer for deltagelse.

I høringsforslaget refereres det til Hurdalsplattformen⁴ der "regjeringen vil ruste opp og bygge flere idrettsanlegg og lage en nasjonal plan for anlegg sammen med idrettsbevegelsen". Videre omtaler Hurdalsplattformen (men ikke høringsforslaget) at "Regjeringen vil gi frivillig sektor og idretten en viktig rolle i gjennomføringen av folkehelseiltak". Det omtales også "*Samarbeid med Idretten*, slik at flere fritidsaktiviteter blir tilgjengelige for alle og at barn med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer kan delta". Helsedirektoratet foreslår at dette kan vurderes omtalt nærmere som en del av spillemiddelordningen.

I 2030 vil det være flere over 65 år enn barn og unge i Norge, og denne trenden vil fortsette. "Bo trygt hjemme" reformen⁵ understreker viktigheten av levende aldersvennlige lokalsamfunn for å møte demografiske endringer. Et inkluderende nærmiljø med aktive eldre er avgjørende. Nærhet til friluftsområder, turstier og treningsmuligheter er viktig for eldre som bor i distrikter og byer. Det er viktig å skape aldersvennlige lokalsamfunn. Lag og foreninger fungerer som initiativtakere og tilretteleggere for fysisk aktivitet nærmiljøet. Dette bør vurderes omtalt som en del av spillemiddelordningen.

I høringsvar fra Helsedirektoratet vises det til forslag til endringer og justering av innhold. Blant annet vises det til kap. 7 i høringsdokumentet angående oppsummeringer.

Pkt. 4.2.1 Fylkeskommunale prioriteringer basert på behovsvurderinger

Fylkeskommunene utarbeider oversikter over anleggsbehov i sin region. Disse oversiktene oppdateres jevnlig og legges til grunn for prioritering av spillemidler til anlegg.

Helsedirektoratet merker seg fra omtalte innspillmøter med flere parter at det er behov for mer systematisk kunnskap om anleggsbehov. Dette bør utdypes nærmere. Helsedirektoratet viser til at et godt kunnskapsgrunnlag i planarbeidet er viktig for en felles forståelse av nå-situasjonen, muligheter og framtidige behov. Kunnskapsgrunnlaget bør inkludere fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv og egenorganisert aktivitet. Folkehelseloven⁶ og Plan- og bygningsloven⁷ stiller krav om kunnskapsgrunnlag i planarbeidet. Dette gjelder også for kommuner. Innspillene her er også viktige og relevante for punkt 4.1.2.3 - 4.2. - 4.2.1

Pkt. 4.2.2 Kommunale behovskartlegginger basert på bred og inkluderende medvirkning

Som ledd i å styrke kommunenes arbeid med anleggsbehov og prioriteringer stilles det som vilkår at et anlegg må være «omtalt og prioritert» i en kommunal plan som omfatter idrett og fysisk aktivitet for å kunne søke om spillemidler.

Helsedirektoratet: "Omtale og prioriteringer" i en kommunale plan skal også kunne inkludere og vise til *systematisk kunnskap om anleggsbehov basert på kunnskapsgrunnlag* i planarbeidet. Dette er viktig for en felles forståelse av nå-situasjonen, muligheter og framtidige behov. Kunnskapsgrunnlaget bør inkludere fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv og egenorganisert aktivitet. Folkehelseloven⁸ og Plan- og bygningsloven⁹ stiller krav om kunnskapsgrunnlag i planarbeidet. Medvirkning i planarbeidet er en lovpålagt oppgave og skal være en del av kunnskapsgrunnlaget og behovsvurderingene. De tre lovpålagte rådene i kommunene er Ungdomsråd, Råd for personer med funksjonsnedsettelse og Eldreråd.

Under punkt 4.1.1 - 4.1.2.3: I Regjeringens mål med anleggspolitikken foreslås det at: Mål og prioriteringer på anleggsområdet samsvarer med tilsvarende mål og prioriteringer i gjeldende stortingsmelding om idrett Meld. St. 26 (2011-2012) - «Den norske idrettsmodellen».¹⁰ Helsedirektoratet mener at dette forslaget må styrkes med andre innsatsområder som er omtalt i andre stortingsmeldinger og

⁴ [Hurdalsplattformen. Regjeringsplattform for en regjering utgått fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet 2021-2025. \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no/no/dokument/hurdalsplattformen/2021-2025)

⁵ [Meld. St. 19 \(2022 – 2023\) \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no/no/dokument/meld-st-19-2022-2023)

⁶ [Lov om folkehelsearbeid \(folkehelseloven\). LOV-2011-06-24-29. Helse- og omsorgsdepartementet](https://lovdata.no/dokument/lov/2011-06-24-29)

⁷ [Lov om planlegging og byggesaksbehandling \(plan- og bygningsloven\). LOV-2008-06-27-71. \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no/no/dokument/lov-2008-06-27-71)

⁸ [Lov om folkehelsearbeid \(folkehelseloven\). LOV-2011-06-24-29. Helse- og omsorgsdepartementet](https://lovdata.no/dokument/lov/2011-06-24-29)

⁹ [Lov om planlegging og byggesaksbehandling \(plan- og bygningsloven\). LOV-2008-06-27-71. \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no/no/dokument/lov-2008-06-27-71)

¹⁰ [Meld. St. 26 \(2011-2012\) \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no/no/dokument/meld-st-26-2011-2012)

handlingsplaner som angår områdene idrett, folkehelse, fysisk aktivitet, friluftsliv og bærekraft.^{11 12 13 14 15 16 17 18 19}

Folkehelsemeldingen²⁰ legger blant annet vekt på at klimaendringer er en sentral folkehelseutfordring, for eksempel i forhold til økt nedbør, flom og skred. Helsemyndighetene arbeider blant annet med et *Veikart mot en bærekraftig lavutslipps helse- og omsorgstjeneste*²¹, og innsats for både reduksjon av utslipp og klimatilpasning er sentralt, for eksempel med hensyn til energieffektivitet, lokalisering av bygg og anskaffelser. Dette er viktige hensyn vi antar at spillemiddelordningen vektlegger i sine støtteordninger for anlegg og fysisk aktivitet som bidrar til å skape trygge aktivitetsarenaer og møteplasser.

Under punkt 4.2 og 4.2.1 Fylkeskommunale prioriteringer basert på behovsvurderinger, omtales at det; "skal skje innenfor økonomisk og miljømessig bærekraftige rammer".

Her følger noen temaer som **Helsedirektoratet** mener kan omtales nærmere.

Sosialt bærekraftige idrettsanlegg²² er anlegg som tar hensyn til samfunnets behov og interesser og er inkluderende og tilgjengelige for alle samfunnsgrupper. Bærekraftsmålene er utviklet med mål om å sikre at alle mennesker får et rettferdig grunnlag for et godt og meningsfullt liv. Menneskerettighetene utgjør utgangspunkt for prioriteringer. Vellykket arbeid med sosial bærekraft er ofte også økonomisk og miljømessig bærekraftig; -dette medfører at ett bærekraftstiltak kan påvirke flere mål samtidig.

Bærekraftige idretts- og nærmiljøanlegg²³ bør planlegges for framtiden og omtales i større grad. Klima- og miljøhensyn er blitt en del av samfunnsansvaret som vi alle må ta. I *miljøhåndboka for norsk idrett*²⁴ som ble utgitt av Norges idrettsforbund (NIF) i 2018 er det definert et hovedmål: "Norsk idrett skal, på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå, ta et aktivt ansvar for egen miljøpåvirkning". Det er positivt at miljøansvaret trekkes fram som en del av et større samfunnsansvar.

Pkt. 4.3.3 Fordelingskriterier: To alternative modeller – tre modeller?

Fordeling av rammen til ordinære anlegg mellom fylkene foretas på én av følgende

måter: a. Beholde dagens kriterier, men der hvert kriterium vektes med 1/3

b. Beholde dagens fordelingskriterier og vektingen mellom disse.

Helsedirektoratet: Av de to alternative modeller, så støttes en fordeling av anleggsmidlene via rammer til fylkeskommunene og forslag under punkt 4.3.3.1 om lik vekting (1/3 hver) av de tre kriterier. Det bør være med en sosioøkonomisk gradient i vektingen og fordelingsnøkkelen. Dette er i tråd med Riksrevisjonens og Oslo Economics' konklusjon, samt innspill om at det bør tas større hensyn til sosioøkonomiske forhold for å styrke måloppnåelsen om blant annet fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv og egenorganiserte aktiviteter for alle. Det vises også til Riksrevisjonens rapport fra 2017 angående bruk av spillemidler.²⁵

Helsedirektoratet mener videre at det er behov for å sikre en anleggsutvikling som i tillegg møter befolkningens behov bedre i årene som kommer. Det bør i tillegg avsettes midler til en tilskuddspost for å

¹¹ [Meld. St. 18 \(2015 – 2016\) \(regjeringen.no\)](#)

¹² [Meld. St. 19 \(2014 – 2015\) \(regjeringen.no\)](#)

¹³ [Meld. St. 15 \(2022 2023\) \(regjeringen.no\)](#)

¹⁴ [Meld. St. 40 \(2020 – 2021\) \(regjeringen.no\)](#)

¹⁵ [Meld. St. 24 \(2022-2023\) \(regjeringen.no\)](#)

¹⁶ [Statsbudsjettet 2024. \(regjeringen.no\)](#)

¹⁷ [Oppfølging av bærekraftsmåla i Noreg \(2023\) \(regjeringen.no\)](#)

¹⁸ [Handlingsplan for universell utforming \(2021 – 2025\) \(regjeringen.no\)](#)

¹⁹ [Handlingsplan for fysisk aktivitet \(2020 – 2029\) \(regjeringen.no\)](#)

²⁰ [Meld. St. 15 \(2022 2023\) \(regjeringen.no\)](#)

²¹ [Veikart mot en bærekraftig lavutslipps helse- og omsorgstjeneste - Helsedirektoratet](#)

²² [Kunnskapsportalen for bærekraftige idretts- og nærmiljøanlegg. \(2024\). \(godeidrettsanlegg.no\)](#)

²³ [Kunnskapsportalen for bærekraftige idretts- og nærmiljøanlegg. \(2024\). \(godeidrettsanlegg.no\)](#)

²⁴ [Miljøhåndboka for norsk idrett. \(2020\). \(gode idrettsanlegg.no\)](#)

²⁵ [Riksrevisjonen: Revisjonsrapport for 2017 om Kulturdepartementets oppfølging av Norges Idrettsforbunds bruk av spillemidler. \(riksrevisjonen.no\)](#)

stimulere og støtte opp om anleggsprosjekter som har fokus på bærekraft, nytenking, sambruk, samskaping, nye trender og behov i samfunnet. Dette kan være med på å styrke breddeaktiviteter, egenorganiserte aktiviteter, utearealer i skoler og barnehager, nærmiljøanlegg og nytenking om arealer for eldre. I tillegg vil dette kunne bidra til hensiktsmessige fasiliteter, folkehelse, mestring og utjevning av sosiale forskjeller. Slike ordninger krever tilstrekkelig fag- og prosesskompetanse, god oppfølging og veiledning av søkere.

Pkt. 4.4 - Justerte tilskuddsordninger

Helsedirektoratet støtter en forenklet ordning med utgangspunkt i eksisterende nærmiljøanleggsordning, som skal ha som hovedmål å legge til rette for en raskere behandling av søknader om tilskudd til enkle og rimelige anlegg.

Pkt. 4.4.1 Tilskuddsordning for ordinære anlegg

Helsedirektoratet støtter forslaget om to alternative modeller for en justert tilskuddsordning for ordinære anlegg til idrett og fysisk aktivitet.

Pkt. 4.4.2.2 - Tilskuddssatser og andeler

Helsedirektoratet støtter ordningen med at visse typer friluftslivsanlegg (f.eks. turveier, -løyper og -stier), der det kan søkes om inntil 50 %, videreføres.

Pkt. 4.4.3 - Forenklet anleggsordning

Helsedirektoratet støtter tilbakemeldinger fra innspillsmøter som viser at det er ønskelig med økte rammer og en enklere og raskere prosedyre for behandling av søknader om tilskudd til små og rimeligere anlegg. Det kan legges til at ordningen kan vurderes å se i sammenheng med andre tilskuddsordninger og finansieringsmuligheter/samhandling. Samtidig kan det være nødvendig med en forenklet behovskartlegging. Generelt bør tilskuddsordningen styrkes i byer og tettsteder innen nærmiljøanlegg, friluftsliv og egenorganisert fysisk aktivitet.

Pkt. 4.5 Søknadsberettigede aktører

Det fremmes forslag om at søknadsberettigede aktører, unntatt kommuner mv., skal ha idrett, fysisk aktivitet eller friluftsliv som hovedformål.

Helsedirektoratet mener at dette forslaget bør utvides/endres til å omfatte frivillige lag og foreninger med organisasjonsnummer som er registrert i frivillighetsregistret. Dette medfører at aktører som ikke har fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv som hovedformål også er søknadsberettiget. Det er viktig at tilrettelegging for friluftsliv i nærmiljøet i tillegg til ulike former for egenorganiserte fysisk aktivitet blir ivaretatt i tilskuddsordningen. Viktige aktører kan for eksempel være grendelag, velforeninger og andre lokale frivillige organisasjoner som også tilrettelegger for fysisk aktivitet på ulike måter, skaper god folkehelse og livskvalitet, men ikke nødvendigvis har dette som hovedformål. Helsedirektoratet mener at det er hensiktsmessig at et mangfold av frivillige organisasjoner kan støttes lokalt gjennom tilskuddsordningen og bidra til økt fysisk aktivitet og god folkehelse gjennom hele livsløpet.

Pkt. 4.6 Rammestyrt ordning

Helsedirektoratet støtter ordningen slik den fungerer i dag. Dette betyr i praksis at godkjente søknader også er en garanti for å få tilsagn om midler.

Pkt. 5 Forskriftsregulering av tilskuddsordningen

Helsedirektoratet viser til foreslåtte endringer i dette høringssvar og støtter forslaget om å forbedre den statlige styringen av kommunesektoren og sørge for at oppgaver til kommuner og fylkeskommuner ikke delegeres, men tildeles gjennom lov og forskrift

Vennlig hilsen

Erlend Bø e.f.
avdelingsdirektør

Rolf Hansen
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk